

WAAROM BLIJVEN DE KERKEN LEEG?

5 februari 1965

Goedenavond, vrienden.

Ik wil u erop wijzen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn en hoop, dat u voor uzelf eens na zult willen denken over alles, wat er vanavond also gezegd wordt. Als onderwerp voor vandaag koos ik iets, wat in dit milieu misschien wat eigenaardig lijkt. Maar er wordt op de wereld zoveel over gesproken, dat ik niet inzie, waarom ook wij er ons woordje niet over zouden zeggen:

WAAROM BLIJVEN DE KERKEN LEEG?

Het blijkt eigenaardig genoeg, dat kerk, kerkelijkheid, mystiek en zelf bepaalde wijzen van esoterisch zelfonderzoek sterk gebonden schijnen te zijn aan de maatschappelijke omstandigheden. Men kan daarover vele betogen opzetten. In de praktijk blijkt echter, dat op het ogenblik dat een materialistische ontwikkeling begint, de vroomheid tijdelijk toeneemt. Overigens begrijpelijk: de mensen willen een verzekering hebben voor alles, wat zij nu bezitten. Wanneer de periode van welvaart langer aanhoudt - 10 tot 15 jaren - zo zien wij echter een vermindering van de belangstelling voor het eeuwige. Ook dit is begrijpelijk; het tijdelijke is zo veel en vergt zoveel van de aandacht, dat men voor het overige weinig interesse meer overhoudt.

Eigenlijk zou men dus een antwoord moeten zoeken op de vraag, waarom voor een mens religieuze inzichten en praktijken sterk in verband staan met zijn stoffelijke omstandigheden. Dit is een probleem, waarover ook wij na hebben gedacht. De volgende beschouwing is er dan ook op gebaseerd.

God is voor ons niet alleen maar de bron van alle dingen. De prehistorische mens, de mens van de nabije en verre Oudheid, was in vele opzichten dan ook verstandiger op dit terrein dan de mens van heden. In deze dagen heeft men God langzaam maar zeker tot een soort van monopolie gemaakt. Deze monopolistische God, hoezeer Hij ook in waarheid de Enige God is, kan geen uitdrukking geven - althans voor het menselijke bewustzijn - aan alle facetten, die er in het Goddelijke bestaan en zal ook niet kunnen beantwoorden aan alle bijzondere behoeften, die de mensen in zichzelf herkennen. Hoe meer ik God zo definieer en hoe meer ik Hem terugbreng tot de eenheid, die Hij in wezen toch wel moet zijn, hoe meer ik hem verwijder van de mensheid. In de Oudheid echter nam men voor elke aspect van het Goddelijke een afzonderlijke persoonlijkheid aan.

Tegenwoordig lacht men daarom wel en stelt: de oude Grieken en Romeinen hadden dan wel een aardig pantheon in elkaar gezet, dat onderling aardig klopte, maar het blijven verhalen, een hypothese. Vreemd is daarbij, dat juist de mensen, die zo plegen te spreken, geen kans zien om hun eigen monotheïsme zodanig te formuleren, dat daarin voor hen werkelijk geen sprake meer is van iets anders dan de éne God. Ik wil in dit verband niet te diep ingaan op bv. de Mariologie, die in mystiek-esoterische zin wel degelijk zeer belangrijk kan zijn, maar in de praktijkvorm eigenlijk nergens meer op berust. Vroeger had men de mannelijke en de vrouwelijke god als tegenpolen; nu heeft men slechts één enkele - mannelijke - God en weet niet, wat men daarmee eigenlijk nu doen moet. Vandaar de stelling: wij hebben als kenbare vorm de Christus - wat in zichzelf ook al weer een gevaarlijk punt kan zijn - en daarnaast als vrouwelijk element de stoffelijke moeder van de Christus, Maria. Waarbij in de praktijk de eenvoudige gelovigen, die Maria op een plaats stellen, die, zoal niet met woorden uitgedrukt, toch wel een goddelijke, een bovenmenselijke is.

Vroeger zei men, dat bepaalde helden werden opgenomen in de wereld der goden; de halfgoden, die zich deze eer verdienden. Denk in dit verband maar eens aan Hercules en zijn werken. Tegenwoordig zegt men: iemand is heilig en woont in de hemel. Denk hierbij vooral niet dat de verering van heiligen een uitzonderlijkheid van de rooms-katholieken is. Wij kennen ook heiligen bij de boeddhisten en de moslims, terwijl onder een wat andere naam - de uitverkorenen Gods - wij een soort heiligenverering zelfs aan kunnen treffen in vele vormen van reformatorisch christendom. Hiermede grijpt men in wezen terug naar het oude pantheon, maar weigert dit voor zich te erkennen en weigert eveneens de conclusies te trekken, die in dergelijke stellingen nu eenmaal opgesloten liggen.

De hierdoor ontstane tweeslachtigheid van leer en geloofspraktijk zullen menigeen afstoten. Het is dan ook geen wonder dat, in meerdere betekenissen, de kerken leeg blijven? Er is geen angst, die de mensen zonder meer tot God drijft, anderzijds is er in de godsdiensten geen voldoende samenhang voor de eenvoudigen, die zich daardoor binnen de kerken ook steeds minder zelf één zullen gevoelen met hun God. De afstand, die tussen mens en God ligt, wordt onwillekeurig steeds groter. En u weet zelf wel, dat een zeer verre achterlicht, die vlakbij woont, veel belangrijker is dan ouders of een oom die in Canada zitten. Men zoekt altijd weer voor alles een werkelijk contact en komt er gemakkelijker toe dit op te nemen en te beleven, naarmate men dichter bij elkander staat.

In deze dagen zien wij verder een neiging om te ontkennen, dat er binnen de schepping bepaalde residuen van krachten kunnen zijn, die weliswaar niet als goddelijk of duivels omschreven kunnen worden, maar toch voor de mensen vaak een sterke drijfveer of invloed kunnen betekenen. Wij kunnen in deze "verlichte" tijd bv. lachen over het denkbeeld, dat planeten of engelen directe invloed uit zouden kunnen oefenen op het leven en denken van de mensen. Maar al lachen wij daarom, zo is daarmee de zaak de wereld nog niet uit. En bovendien, vragen de mensen eigenlijk zelf niet steeds weer om iets dergelijks? Waarom zijn er bepaalde mensen, die altijd weer, wanneer zij in nood zijn, hun troost zoeken bij een bepaalde profeet? Waarom zien wij steeds weer dat christenen, die met de eigenlijk leer van hun geloof geen raad meer weten, zich voornamelijk aan Paulus vastklampen? Waarom zoeken zovele mensen een bijzondere heilige als beschermer. Want er zijn bijzondere heiligen voor werk, muziek, jacht, voor maagden en gehuwde vrouwen enz. enz.

In wezen is er in het bewustzijn van de mens nog steeds sprake van een functieverdeling binnen het kader van het goddelijke werk, zoals de "arme heidenen" dit via hun pantheons voeger kenden. Alleen ontbreekt de meer logische basis, die de oude godenleer gaf aan dit specialisme, aan de nieuwe inzichten en gebruiken. Om een geloof op te bouwen moet je meer hebben dan alleen een aantal dogma's en een geloofsbelijdenis, plus wetten. Er moet ook méér in een geloof te vinden zijn dan een alleen buiten de mens zich voltrekkend mystiek gebeuren.

Je moet komen tot een kernwaarde van denken en geloven, waarbij de mens zelf deel uitmaakt van het mystieke gebeuren. Dit is punt een. Verder moet de gelovige begrip hebben voor alles, wat in de godsdienst wordt gesteld, verricht en uitgebeeld. Dit is het tweede punt. Ten derde moet men de gelovige door leringen en anderszins een inzicht verschaffen, waardoor hij voor zich een weg kan vinden in de voor zijn bewustzijn nog steeds bestaande veelheid van goddelijke uitingen. Dit laatste overigens, zonder dat hij er daardoor toe hoeft te komen het beeld van de Ene of Oergod geheel terzijde te stellen.

De fout van een Kerk - waarmee ik vooral de organisatie aanduid, en dus niet de geloofsstructuur zonder meer - is over het algemeen, dat zij zonder meer pleegt te zeggen tot haar gelovigen: "Zó is het". Dat lijkt misschien erg juist. Maar breng het over op een ander vlak en stel u voor, dat ik een manufacturier ben. U komt bij mij voor dessous, lingerie. U zegt mij: ik heb maat 36 of 42 of 54. Stel nu, dat ik u vreemd aankijk en zeg: u moet maat 50 hebben. Want ik weet het zeker: de enige maat van dessous etc. is maat 50. D.w.z. dat bij de helft van de kopers alles slobbert, omdat het veel te groot is, terwijl een ander deel van de kopers eenvoudig uit het door mij verstrekte gewaad zal barsten. Daar hebt u nu een beeld van een Kerk, die zegt: "zó moet je het geloven", terwijl de eisen, die daarbij gesteld worden, vaak bijzonder zwaar zijn voor het aanvaardingsvermogen van het meer intellectuele geloof van de massa, terwijl een

ander deel intellectueel nog niet zover gegroeid is. Een deel van de mensen zou dus, qua intellect en voorstellingsvermogen, verder door kunnen dringen in de mystieke wereld, maar krijgt daarvoor geen kansen binnen het geloof. Zij barsten uit de naden, omdat zij steeds weer voor zich moeten herhalen: "Ik wil het wel geloven, ik geloof het wel, maar waarom is het eigenlijk zoals men mij dit leert?" Is het een wonder, dat iemand, die weigert te verkopen, wat je werkelijk nodig hebt, op een gegeven ogenblik aan klanten gaat verliezen?

Bovendien eist men zonder meer de aanvaarding van de door de Kerk gestelde dogmata en wil geen toevoeging of weglating van ook maar een enkel punt aanvaarden. Wie anders denkt of gelooft, wordt eenvoudig als ketter uitgestoten. Wat zou u denken van een melkboer, die alleen bij u thuis wil bezorgen, wanneer u, - of u het nodig hebt of niet, of u meer verlangt of niet -, 4 liter melk, 6 eieren en één pond kaas afneemt? En dan nog zegt: wanneer u dit niet wilt hebben, kom ik eenvoudig niet. Dan bent u geen klant van mij. Ik heb wel medelijden met u, maar wanneer u mijn eisen niet aanvaardt, bent u eenvoudig geen klant meer van mij. Klinkt dat krankzinnig? Maar waarom zou dit nu wel krankzinnig zijn, terwijl men aan de andere kant, men u, wanneer het om geestelijk voedsel gaat, wél meent te mogen vertellen, wat wel en niet aanvaardbaar is en zelf verder gaat dan dit, door uw leven bovendien te regelen met voorschriften voor de zondag, uw dieet enz.?

In een bepaalde kerk zegt men bv. zonder meer: op vrijdag moogt u geen vlees, maar wel vis eten. Niet dat dit op zich kwaad is. Maar waarom zou men dit alleen maar als regel opleggen, zonder te verklaren waarom, wanneer dit zin heeft, wanneer het een zeer mooie symbolische betekenis heeft. Maar wie van de katholieken weet bv. waarom juist op de vrijdagen het nuttigen van vlees verboden is, terwijl vis wel is toegestaan. Niemand hier, die het weet? Toch is de uitleg zeer eenvoudig: de vrijdag is de dag van de week, waarop men in het bijzonder het sterven van Jezus herdenkt. Denk hier aan Goede vrijdag, eerste vrijdag enz., waarop steeds weer Jezus in het brandpunt van het religieus beleven wordt geplaatst. Jezus nu werd vroeger wel voorgesteld door het symbool van de vis.

Door niet deel te hebben aan het vlees - dat niet alleen het vlees van dieren uitbeeldt, maar ook de vleselijkheid van het menselijke bestaan aanduidt - en zich te wijden aan de vis, die men tot zich neemt - dit op de Christus, waaraan men deel heeft - erkent men niet alleen Jezus' offer en hernieuwt men het in zichzelf, maar zweert men de wereld der mensen hernieuwd af en keert men in tot de wereld van Jezus. Een zeer mooi symbolisch gebruik dus. Maar de meeste katholieken weten dit niet en ik kan mij daarom best voorstellen dat zij zeggen: onthouding, geen vlees, wat heb ik daaraan. Zij wijken dan van de regel af, of nemen deze niet ernstig, omdat hun benadering van het rituele gebruik even primitief is als van de neger, die zei: "Bij de doop verandert alle wezen en de naam. Dus neem ik een stuk van een schaap en doop het schol."

Dergelijke dingen schijnen misschien van weinig belang, maar er zijn - al kan ik niet oneindig voortgaan met het geven van voorbeelden en gelijkenissen - vele honderden van dergelijke gebruiken en symbolen in het geloof van alle richtingen, waarbij men geen reden pleegt te geven en die hiervoor ook in wezen zinloos en zonder reden zijn voor de gelovigen aan wie zij worden opgelegd. Zo is de achtergrond van het in het openbaar belijden van schuld zeer juist en mooi. Maar wie moet vaststellen, of je schuldig bent? Dat kan niemand doen op aarde, alleen God. Dus degene die zich schuldig gevoelt tegenover God, zal uit zichzelf naar voren moeten treden. Zodra anderen zich daarmee gaan bemoeien en schuldbelijdenis gaan eisen, dan zal, zoals een bepaalde dominee heeft kunnen ervaren in uw land, alleen een schandaal bestaan, dat in wezen een ontwaarding van het geloof, de gelovigen, de Kerk en uiteindelijk zelfs van het christendom inhoudt. Om dit te voorkomen, kwam men elders tot de oorbiecht. Nu is het mooi te geloven, dat zonden vergeven kunnen worden, maar wat voor zin heeft dit belijden? Psychiatrisch heeft het betekenis. Het is een psychologisch foefje, waarmee men er vaak in slaagt de mensen enigszins vrij te maken van het verleden.

De stelling, dat de biecht gelijk staat aan vergeving van zonden, voert echter ook tot een gemakkelijker zondigen - ofschoon dit theologisch natuurlijk niet juist is, omdat een werkelijk berouw wordt geëist. Indien men echter werkelijk berouw heeft, zoveel, dat men bereid is zijn

schuld openlijk toe te geven, dan scheidt men een rem, die een herhaling van deze fouten tegenhoudt. Vandaar, dat binnen de oude christengemeenschappen de openbare belijdenis van schuld voor het verkrijgen van een absolutie verplicht werd gesteld.

Maar wie weet al deze dingen nog? Neem bv. het misoffer - om bij dezelfde Kerk te blijven. Wie weet nog precies wat daar gebeurt en waarom het juist zo is samengesteld? Bijna niemand. Haast niemand - zelfs de priesters niet - realiseert zich nog geheel, wat daar in wezen plaats vindt. Het mysteriespel, dat er in verborgen is, wordt niet meer gekend, waardoor het gehele bewegen en murmelen voor de meeste gelovigen even zinloos is als voor een leek bv. de opening in het duister van de tempel en het ontstaan van het eerste licht door het openen van het alziend oog bij bepaalde maçonnieke loges. Men weet niet, wat er wordt voorgesteld. Men weet niet, wat er aan waarden verborgen is in rituelen en gebruiken. De kerken blijven leeg, omdat zij tekort zijn geschoten in het ene, wat voor hen werkelijk noodzakelijk is: het is niet hun taak te organiseren en met pracht te omgeven, maar de mensen te leren, wat de betekenis van de dingen in hun rituelen en gebruiken in wezen is.

Nu lijkt het misschien wel aardig, om deze dingen te zeggen. Maar kritiek zonder opbouw treffen wij al zo vaak aan. Ik meen, dat het weinig zin heeft om alleen maar af te breken. Wij zouden het geloof moeten reconstrueren, de waarde en de vorm van een Kerk a.h.w. opnieuw moeten definiëren, om, zodra de verwarringen van de tijd eens voorbij zijn, een begrip te hebben: zó kan het het, zó moet het. Want het oude is dan voor een groot deel waardeloos geworden; niet omdat het in zich al zijn waarden verloren heeft, maar omdat het steeds meer verkeerd wordt gebruikt.

Wanneer je een alchemistenvat hebt en dit gebruikt als drinkbeker of als champagnekoeler, heeft het geen betekenis meer. Het is er wel, maar in zijn wezen is het eigenlijk weg. Men gebruikt de waarden, die in de godsdienst liggen op het ogenblik reeds vaak verkeerd en toch kan de godsdienst op zichzelf zeer belangrijk zijn. Nu ik dit echter zover heb gesteld, zal ik eerst eens vragen, of iemand zich tegen het voorgaande wil verzetten enz.

Vraag: De kerken zijn vaak leeg en zoals u het uitlegt is dit ook zeer goed te begrijpen. Maar wanneer er psalmen à la cha-cha-cha worden gezongen, gaan vele jongeren daar wel naar toe. Is dan het geloof wel aanvaardbaar, maar het kleed, waarin het tot nu toe gepresenteerd werd, niet?

Antwoord: Dit lijkt mij wel redelijk gesteld. Er zit echter meer aan vast. Cha-cha-cha en dergelijke wordt door jongeren als deel van eigen leven en ritme verstaan. Je moet het jongelui niet kwalijk nemen, als zij wegvlugten voor een traag zingen, waardoor het geheel hen niets meer zegt. Zodra hun eigen ritme, hun eigen leven weerklinkt in psalm en prediking, hebben zij wel degelijk aandacht daarvoor; omdat zij dan de boodschap weer kunnen verstaan. Want ook de jongeren hunkeren naar een begrip van zekerheid en verbondenheid, zoals de godsdienst de mens die kan geven. Maar dan moet men ook spreken in de termen van de eigen tijd, niet pronken met relieken van het verleden. Vele kerken schieten hier te kort, omdat zij door ouderen worden geleid, die eigen wegen de enig juiste achten en de taal van de jeugd niet kunnen en willen leren beheersen. Men hecht te veel aan plechtstatigheid, ofschoon het toch heus geen heiligschennis is om te zeggen: "Jezus is voor ons op aarde gekomen; mieters hé?" Of: "Hij is voor ons gestorven. Hij is gewoon het einde..." Al verwerpen de ouderen dergelijke dingen (reliken, plechtstatigheid) vaak, hun pseudo-eerbied - want echte eerbied is het niet, alleen een soort vormelijkheid - zal de jongeren afstoten. Indien men echter geconfronteerd wordt met een geloofsverkondiging, waaraan tenminste deze gemaaktheid ontbreekt, zullen ook de jongeren, ondanks alle verdere gebreken - die zij vaak heel goed beseffen - voor de Boodschap, die gebracht wordt, belangstelling hebben.

Maar zelfs als men met moderne muziek enz. de kerken weer vol mensen heeft gekregen, is het de vraag, of de kerk toch niet ergens nog leeg blijft. Een kerkgebouw kan geheel gevuld zijn met mensen en toch leeg blijven. Een voorbeeld van wat ik daarmee bedoel:

Zelfs enige uren geleden zijn er weer in bepaalde Amerikaanse kerken negerdiensten geweest van de "Freedom Movement." Als je ziet, wat in deze kerkelijke bijeenkomsten met gebed,

bijbellezing enz. een rol speelt, dan blijkt het geloof wel een achtergrond te vormen, maar het gaat toch in wezen geheel niet om God; het gaat om een baantje, om status, om illusies, die zuiver materieel zijn. Het feit, dat men samenkomt in de kerken, bidt en God gebruikt als rechtvaardiging van zijn streven - al dan niet juist, maar stoffelijk - betekent nog niet, dat God dan ook onmiddellijk aanwezig is. Daarmede zal men ook hier rekening moeten houden. Een gevulde kerkzaal is alleen met God gevuld, wanneer men daar ook waarlijk God zoekt. Is de vraag daarmede voldoende beantwoord?

Nu dit punt duidelijk is gesteld, wil ik graag overgaan tot een meer opbouwend deel van mijn betoog. Ik zal eenvoudig beginnen. Dadelijk komen er natuurlijk dan wel weer geleerde zielen, die zeggen: "O, u bedoelt daarmede natuurlijk Ain, Ain Soph enz. enz." Ja. Die dingen bedoel ik ook. Maar het heeft geen zin deze waarden en fasen allen afzonderlijk te omschrijven en te benoemen. God is het onkenbare. Het onkenbare komt tot uiting, maar deze uiting is voor ons nog niet kenbaar, omdat de daarin optredende eigen waarden nog te ver liggen boven ons vermogen van begrip en erkenning. Daaronder pas beginnen vormen te ontstaan, die voor ons meer begrijpelijk zijn: wij krijgen te maken met wat in de hemelen, zoals men zegt, voor en rond Gods' troon zit als de Seraphim, de Cherubim, de tronen heerschappijen enz. Deze indelingen van de hemel zijn ontleend aan de Hebreeuwse opvattingen, zoals uitgedrukt o.m. binnen de kabbala. Toch zeggen ook deze entiteiten ons niet te veel: wanneer je te maken hebt met de belasting, denk je niet aan de minister van financiën, maar aan de ontvanger en de deurwaarder, omdat je daarmede te maken hebt en dezen in het ongunstigste geval zelfs bij je aan huis zullen komen. Wanneer wij God beleven, hebben wij niet te maken met de grote, onvatbare waarden, die ergens in het Hogere bestaan. Wij hebben te maken met krachten, die ons zeer nabij zijn en die misschien wel niet in wezen de gehele God zijn, maar voor ons God representeren, zoals Hij ons kenbaar wordt in Zijn werkingen.

Een kerk, die reëel wil zijn, moet beginnen met de uitwerkingen van God - niet de mystieke waarden zonder meer dus, maar de uitwerking van Gods Zijn en ingrijpen - kenbaar te maken. Deze moet zij haar gelovigen kenbaar en duidelijk doen erkennen. En dan niet op de veel gevolgde manier van: "Dat zul je later wel leren kennen", of "Dit zul je wel zien, als je over gegaan zult zijn." Dergelijke argumenten kan men misschien gebruiken ten aanzien van vragen, hoe het leven na de dood er uitziet, maar voor de rest moet een Kerk toch beginnen te stellen: zo is het hier.

Menigeen zal willen stellen: God is in wezen wreed. Hij trekt zich van de mensheid geen bliksem aan. Iets, wat men ook aannemelijk kan maken. God is voor ons meer een selectieve factor. Hij selecteert kennelijk, maar wij weten niet precies, wat Hij voor waarden selecteert. Daarop komt menige kerkelijke stelling neer. Wanneer ik stel, dat God de zijnen uitverkiest, maar niet gelijktijdig kan vertellen, wie dat dan wel zijn, waarom en welke dus, kan de Kerk die zich op dit uitverkoren-zijn baseert, evengoed heengaan. Zij voert hoogstens tot zelfbedrog. Indien zij haar bestaan echter wil rechtvaardigen, dan zal zij een reëel antwoord moeten geven op de vraag: wat is dan die factor, die voert tot de uitverkiezing. En wanneer men daarbij alle dogmata terzijde stelt, is de mogelijkheid van een uitverkiezing en de werking daarvan wel degelijk te beredeneren. Let wel. Ook menselijk is het bestaan van een mogelijke uitverkiezing aanvaardbaar te maken, zonder daarbij nieuwe dogma's te scheppen.

U kent allen wel het verhaal van de dronkenman, die door de dakgoot liep. Iedereen dacht, nu valt hij. Maar er gebeurde niets. Waarop al zijn vrienden zeiden: "Jij bent nog eens een evenwichtskunstenaar." Zij brachten de man er toe het nog eens te doen. Moedig stapte hij uit het dakraam, keek naar beneden en viel te pletter. Waarom? Toen hij in dronkenschap, in een roes was, zag hij het gevaar niet, maar alleen zijn doel. Zijn taak. Het gaan langs dat smalle pad. Toen hij een tweede keer dit wilde doen, was alles hetzelfde, Hij stelde zich het zelfde doel, maar zag het gevaar, dat daaraan verbonden was en verloor daardoor zijn evenwicht. En dat maakte het grote verschil uit. Ik geloof, dat een godsdienst, een Kerk, nooit verder zal komen - evenmin als een mystieke beweging - wanneer zij de mens niet eerst iets geeft van de roes, waardoor hij de gevaren terzijde kan stellen.

De selectieve factor blijkt de innerlijke vrede te zijn. Deze maakt het schijnbaar onmogelijke mogelijk. Nu is dat wel mooi gezegd, maar waar haal je innerlijke vrede zo snel vandaan? Innerlijke vrede kan niet worden opgebouwd op iets, wat voor het Ik alleen een reeks van veronderstellingen blijft. Hoe graag wij het ook zouden willen doen, het is eenvoudig onmogelijk. Begrippen als harmonie en dergelijke zijn factoren, die onmiddellijk in eigen leven bestaan en dan voor het Ik kenbaar en bruikbaar zijn, dan wel alleen een theorie vormen, die in eigen leven niet werkelijk bestaat en dan, juist door het ontbreken ervan, terwijl zij toch theoretisch gekend worden, als een onzekerheid en gevaar kenbaar worden.

Harmonie is niet iets, wat je in jezelf kunt dragen, verborgen voor alle mensen, indien u al zo dwaas zou zijn, om verklaringen in die richting zonder meer te aanvaarden. Harmonie is een kracht, die het ik, waarin zij bestaat, bepaalt in haar verhouding tot alle mensen. Daarom moet een Kerk allereerst het middel voor reële innerlijke zowel als uiterlijke vrede geven. Vrede heb je alleen, wanneer er in jezelf geen strijdigheden bestaan. Zolang de stellingen van je geloof, je eigen innerlijk geloof en de praktijk van je geloof, strijdig zijn, zal men nooit door middel van dit geloof werkelijke vrede of harmonie kunnen kennen. Laat daarom elke kerk in zijn of haar geloofsverkondiging beperken tot datgene, wat ook praktisch onmiddellijk en volledig van de gelovigen geëist kan worden en daarbij voor deze gelovigen begrijpelijk en redelijk is. Laat men daarmee beginnen. Zodra een Kerk een soortgelijke redelijke basis heeft, een esoterische of mystieke scholing, in haar principe en onderricht uitgaat van de harmonie, nu en onmiddellijk en in deze wereld, is er iets te bereiken. Wie in zich harmonisch is, in zich vrede kent, zal zijn. God of een deel van die God kunnen erkennen, ontmoeten en aanvaarden.

Goed. Nu weten wij dus, waaruit de selectiefactor kan bestaan. Wat betekent echter deze selectie? Ook hier kunnen wij niet beginnen - zoals helaas vele Kerken en scholen doen - met te stellen: God werkt dan Zijn wil aan u en Hij kastijdt daarbij degenen, die Hij het meeste liefheeft het hardst. Dat laatste is een heerlijke dooddoener, waarmee men dwazen tot onderwerping tracht te brengen. Voor een mens is een dergelijke stelling ondanks rationalisaties even dwaas als het zou zijn, wanneer ik tot een van jullie zou zeggen: mens, ik houd zoveel van u, dat ik u dood ga slaan. En wanneer u zegt: maar dat is zo erg, zou ik dan moeten antwoorden: maar deze ervaring is zo goed voor u! Kolder... Aan zó iets hebben wij niets. De werkelijke verhouding zal altijd weer een antwoord in moeten houden op dat, wat in mij bestaat.

Vreemd genoeg kunnen wij aantonen, dat dit werkelijk bestaat. Zelfs psychologen, als bv. Jung, welke laatste vooral in zijn laatste werken wel zeer ver gaat in zijn beredenering en bewijsvoering, geven aan, dat de wijze, waarop de mens harmonisch is - dus de manier waarop hij in zichzelf vrede bereikt en erkent - bepalend is voor de wijze, waarop hij al datgene, wat buiten hem bestaat, verwerkt, doorleeft en erkent. Anders gezegd: dat wat ik in mijzelf ben, trek ik uit de wereld tot mij, beleef ik in de wereld en geef ik ook uit mijzelf aan de wereld. Als een Kerk nu eens eenvoudig dit zou gaan doceren en niet uit zou gaan van een: "op deze wijze moeten wij God dienen ten koste van alles", maar zou stellen: "wij moeten een innerlijke harmonie bereiken, omdat alleen vanuit die harmonie het aspect van God, dat binnen ons kenbaar kan zijn, ook openbaar zou worden", zou zij beter beantwoorden aan de eisen, die de moderne mens haar stelt en tevens haar belangrijkheid voor de mensheid als geheel kunnen vergroten.

Ook dit houdt nog niet in, dat u dus van die Kerk alles zult moeten aanvaarden over haar bestaan en leringen in het verleden en u volgens de kerkelijke tradities zult moeten gedragen, als dit voor u geen werkelijke betekenis heeft. Per slot van rekening zeggen wij ook niet tot andere mensen: in het verleden was de Romeinse toga een zeer belangrijk en voornaam kledingstuk, dus moet u ook in deze dagen in dit kledingstuk op straat gaan lopen. Ook dit zou kolder zijn, nietwaar? Maar de Kerken van heden vragen van u wel, dat u - en zelfs woordelijk de wijsheid blijft aanvaarden van een oud testament, dat waarheden stelt op een wijze, zoals zij 1000 of misschien zelfs 2000 jaar v.Chr. beleefd werden. Men beweert, dat deze dingen woordelijk waar blijven, ook in de oude termen en dat men al dankbaar moet zijn, wanneer men zo nu en dan de zaak in wat modernere woorden vertaalt. Zoiets als, wanneer wij in de toga een achterzak zetten, is zij weer modern.

Deze wijze van kerkelijk denken is wel te begrijpen. Zij vergroot de macht van de Kerken en het gezag van haar vertegenwoordigers, die immers de enigen zijn die de "waarheden" uit kunnen leggen op de juiste wijze, daar verder geen zinnig mens uit alle oude tegenstrijdigheden zich een weg kan vinden. Daarbij ziet men over het hoofd, dat de mens zijn God niet kan kennen aan de hand van het verleden van anderen, dat hij die God ook niet benaderen kan vanuit de termen van een mogelijke toekomst, maar hem alleen kan ervaren in de termen van het heden. God wordt alleen werkelijk innerlijk erkend aan de hand van de belevingen van het ogenblik, het beeld van God is in elke mens opgebouwd uit de herinnering aan de ogenblikken, waarin hij zelf zijn God heeft beleefd.

Wanneer een Kerk eenmaal zo ver komt, dat zij deze grote waarheid ook binnen haar leerstukken aanvaardt, is het ook niet meer noodzakelijk om uitgebreide en vaak theologisch technische leerstukken te behandelen, waarin men stelt: Zo en niet anders is God, zo moet u God erkennen en beleven, al het andere is ketterij. Dan hoeft men geen catechismus er bij te halen en op te gaan dreunen, dat God zus en zo is. Dan is God een levende herinnering in de mens. Misschien dat je dan nog niet zo heel erg ver komt, maar je hebt in ieder geval een concrete stap gedaan naar de innerlijke erkenning van God. De houding van de mens tegenover God is er dan geen van een bijna zinloze dienstbaarheid, een onderwerping zonder zin of doel. Er is dan sprake van een innerlijke erkenning, van Gods' doel en een eenheid met Gods' bedoelingen. Wat mij heel wat belangrijker lijkt dan het eenvoudig maar uitvoeren van voorschriften zonder meer.

Ook dan kunnen wij zeggen, dat er ritën nodig zijn. Uitstekend: ieder voor zich bouwt zich een eigen ritueel, en dat is logisch. Dit ritueel kan gebouwd zijn op het lijden van Jezus, zoals bv. de altaar-riten van de katholieken, of een rite, die misschien ook eerder gebaseerd is op een herdenken van God en zijn daden, zoals wij dit bij vele protestantse richtingen plegen te vinden. Wij kunnen ook een andere weg zoeken, als bijvoorbeeld het geven van voorstellingen door middel van dansen, als bij hindoes en sommige boeddhistische sekten. Waarom zou men niet. Wel moet het ritueel altijd weer een weergave inhouden van onze realiteit. De realiteit van de mens is nogal vreemd...

Ik hoop, tussen haakjes, dat ik u niet verveel met mijn betoog. Want over de Kerken heb ik eigenlijk reeds genoeg gezegd. Ik wil nu eerder een beeld opbouwen, van wat er is.

Wanneer ik zeg: "Er is boven mij een goddelijke drie-eenheid in het Licht en God spiegelt zich in zijn schepping", dan moet ik daaraan toevoegen: "Dat wat in het Licht bestaat, zal dan ook in het duister bestaan. Als er een drie-eenheid van Licht bestaat, zo zal er ook een drieëenheid van het duister moeten bestaan." Een ander zal misschien stellen, dat er 10 of 12 grote krachten van Licht bestaan, die de onmiddellijke uiting, de scheppende werking van God weergeven. Mijn antwoord zal dan luiden: zo dit waar is, moet dit in het duister ook bestaan. Misschien grijpt men naar de levensboom als symbool van het leven en de bewustwording van de mens. Maar de levensboom, die u tekent omvat maar een heel klein deel van de werkelijkheid. Wij kunnen nog wel drie, vier van die bomen er boven tekenen, voor wij een enigszins juist beeld hebben, van al wat er op onze weg boven ons ligt. Maar wat wij naar boven toe tekenen, kunnen wij naar beneden toe ook tekenen. Dat is ook in het duister aanwezig.

Je begint en leeft als mens in een wereld, die ligt tussen Licht en duister, die niet voortdurend een strijd van deze waarden inhoudt, zoals men graag zegt, maar eerder de as van de balans is. Wij moeten dus de duivel en het duister niet vrezen, maar, staande tussen duister en Licht, a.h.w. zelfs uit het duister een beeld van hét Licht puren en door het Licht het duister leren beheersen. Want dit is nu eenmaal deel van onze aard. Leer dit alles dan aan de mensen, niet met reeksen van artikelen en voorschriften wat zij moeten geloven, maar door hen te leren in zich deze dingen te ervaren. Men zal dan wel bepaalde inwerkingen nodig hebben, om dit besef in de mensen gemakkelijker tot stand te brengen. Want een beschouwen geheel alleen, in je eentje, zonder hulp of voorafgaande bereikingen, brengt voor vele mensen nogal wat moeilijkheden met zich. Sommige Kerken en groeperingen hebben hun eigen symbolen, hun eigen mysteriespel, hun tocht misschien door de drie sferen, die men doorlopen moet, voor men tot de volle aanvaarding van het Licht kan komen. Elk heeft zo zijn eigen denkbeelden.

Wat echter hebben wij in ieder geval nodig? Wij moeten de mens helpen om in zich iets te realiseren. Wij doen dit door een in ons - dus niet in die andere - bestaande harmonie met stoffelijke middelen uit te drukken. Voorbeelden hiervan zijn bv. muziek, koorzang - waarbij het wel vreemd mag heten, dat bv. het oude gregoriaans magisch zoveel mooiere cadensen kent dan de meer moderne muziek als de missen van Honegger, Pergolesi enz. Hoe kunnen wij dit laatste verklaren? Wel, de waarheid is eenvoud. De grootste waarheid is de grootste eenvoud. Wij bouwen ons eigen voelen en denken op. Wanneer dit waarheid omvatten moet, hebben wij daarbij geen statie nodig, geen grote optocht, geen weelderige riten. Wat wij nodig hebben is een ritmisch zijn, waarin wij opgenomen worden. Wat nodig is is de voorstelling van een heelal, dat in je leeft, maar dan zo, dat een ander door uiterlijkheden daarvan iets kan vermoeden. Een Kerk, die de mens tot God moet voeren, kan dit niet werkelijk doen, tenzij zij in zich die God werkelijk uitbeeldt op een begrijpelijke wijze. Niet op een dogmatische wijze dus, niet bepalende, hoe men de dingen moet zien, maar waardig en werkelijk de dingen weergevende, die in haar wezen bestaan. Dan krijgt zij inhoud.

Waarmede ik kom aan het derde punt van mijn betoog. Op grond van dit alles zullen wij niet alleen de Kerken moeten reorganiseren, maar wij zouden de gehele maatschappij moeten reorganiseren. Want, of wij het toe willen geven of niet, de achtergrond van praktisch alle politieke en staatkundige systemen is ergens religieus. Dit geldt ook, wanneer wij de onfeilbare God vervangen door de onfeilbare partij, wanneer wij Gods uitverkorenen vervangen door de Übermensch of de democratie alleen uitgedrukt willen en kunnen zien volgens de wetten en termen van het christendom. In het gehele leven zijn de mensen dus, of zij het nu weten en aanvaarden of niet, ergens religieus gebonden, ergens godsdienstig actief.

Hoe verder wij nu gaan met het scheppen van voorschriften en wetten, hoe moeilijker het zal worden, om daarmee iets te bereiken. Wanneer je zegt: "hebt uw naasten lief gelijk uzelfen", en het daarbij laat, is alles wat men ten nadele van deze naasten doet, kwaad. Zeg je echter: "hebt uw naasten lief gelijk uzelve, gij zult geen bezit van hen nemen, zonder dat zij hiertoe aanleiding hebben gegeven", dan zal eenieder kunnen zeggen: "Ik heb wel iets genomen, maar men heeft mij een aanleiding daartoe gegeven. Ik val dus niet onder deze wet." Hoe meer je dus de wetten uitbreidt, hoe meer zij in betekenis en inhoud zullen verwateren. Bij een geloof is het precies zo, dit geldt ook in de mystiek. Zolang mystieke beleving voortkomt uit vrije samenwerking en een vrije opgang tot het Hogere is, heeft zij zin. Zodra men echter tracht haar te definiëren, te zeggen: "dit alleen is de waarheid", komt het ogenblik, dat een ander zal zeggen: "Zo het dit alleen is, kan ik dus al het andere opzij zetten". En daarmee werpt men dan vaak de waardevolste dingen weg.

Er bestaat een oude legende, waarvan sommigen onder u wel zullen hebben gehoord. Toen God begon te scheppen, lang geleden, maakte hij eerst een schepping, die met de huidige niets te maken had. Deze schepping werd opgebouwd in hiërarchieën, evenals de huidige. Maar de vorsten van die ontwikkeling waren niet evenwichtig. Zij kenden deze ontduikingen van de werkelijkheid, die wij in vele Kerken en filosofieën van deze dagen eveneens aantreffen. Men noemde deze geestelijke vorsten de melikim of malekim van het oude Edom. Door haar onevenwichtigheid is deze schepping te niet gegaan. Maar niet alle energie kan geheel weer terugkeren tot haar oorspronkelijke status. Daarom zegt een oude legende: Men kan wel de namen vernietigen, maar niet de krachten, en de kracht van het oude Edom en zijn vorsten leeft nu nog voort in deze tijd. Sommigen zeggen precies te weten, waar deze krachten nu schuilen en noemen hen de hoeders van de slang, de grootorde van Samel. Natuurlijk kan dit nog wel ergens waar zijn ook. Maar zeker is dit niet. Uit de legende kunnen we echter wel een ding leren; dat onevenwichtigheid op de duur ondergang betekent. Dus niet, zoals men wel schijnt te denken, vooruitgang en ontwikkeling zonder meer.

Dat evenwicht niet noodzakelijkerwijze stilstand en degeneratie hoeft te betekenen - zoals men wel stelt - maar juist als innerlijk evenwicht een ontvankelijkheid voor het hogere inhoudt, kunnen wij in elke inwijdingsleer weer aantreffen. Dat de vorsten van deze cyclus nu, zoals men stelt, zouden staan tegenover de vorsten van de oude cyclus en daarop hun visie omtrent het lot van deze wereld en de noodzaken voor de mens willen baseren, vergeet echter meer dan alleen de waarde van evenwichtigheid. Dergelijke waarden blijven voor ons immers ficties, abstracties,

tot het ogenblik, waarop wij ze in onszelf reëel maken. Wij kunnen geen uiterlijk heelal doen ontstaan of ten onder doen gaan. Wel kunnen wij in onszelf een evenwicht vinden, waardoor het Al dat wij zijn, ons wezen, niet ten onder gaat, zelfs al zou al het andere vergaan. Dit alles heeft nog niets te maken met het opperste geheim. Het is nog niet het vinden van het verloren woord, of het herbouwen van de zuil die staat op de boog. Het heeft alleen maar te maken met bestaan, met de redenen van bestaan en de juiste wijze van bestaan.

Wanneer ik een universeel geloof zou moeten poneren, dan zou ik dat daarom waarschijnlijk allereerst als volgt doen:

Het onbekende, dat ons voortdurend beïnvloedt - in zijn geheel - is God. Wij weten niet, of de personificatie van die God, welke wij voor ons tot stand brachten, een juiste is. Wij weten omtrent God niets. Maar wij zijn deel van de schepping. Wij zijn deel van het zijnde. Dat deel van het zijn, dat ook in ons is uitgedrukt, is mede deel van deze onbekende God. Laat mij dan in mijzelf erkennen, wat ik ben en beleef. Laat mij dit mededelen aan de wereld door de wijze, waarop ik leef en ik zal bewust eens deel van God zijn.

Dit alles is eenvoudig genoeg. Om van dit alles een godsdienst te maken, zoals mensen deze kennen, zou ik daaraan verder wetten en riten moeten verbinden. Maar de wetten zijn ook al eenvoudig genoeg te formuleren:

Beoordeel niemand, zelfs niet uzelf. Veroordeel niemand. Beoordeel slechts de overeenstemming die bestaat tussen uw bewustzijn en de daden die gij stelt. Breng deze in overeenstemming.

Verder lijkt het mij, dat men weinig wetten meer nodig zal hebben als kern van deze godsdienst. En de wetten, die niet nodig zijn, zullen de mensen na korte tijd wel gemaakt hebben. Maar wij hebben verder nog een soort ritus nodig. Ik zou zeggen, de enige ritus, die voor de mens werkelijk betekenis heeft, is de ritus van de tegenstellingen, waarin hij zelf leeft. Daarbij is de grootste en meest regelmatig terugkerende tegenstelling wel die tussen dag en nacht. Ik zou zeggen: de meest perfecte rite voor een nieuwe godsdienst zou wel zijn een uitbeelding van het treden uit de nacht, waarin alles vaag en vertekend is, in de dag, waarin alles duidelijk wordt. Wanneer men muziek daarbij wil gebruiken, geldt alweer het zelfde: Ik zou van de traagheid en de eigenaardige ritmen van de nacht uitgaande, een muziek willen scheppen, die overgaat naar de uitdrukking van alle activiteit van de dag, desnoods ook met het stampen van machines en het razen van motoren, het zingen van vogels, het spreken zingen, dansen, werken van mensen. De verwachtingen en teleurstellingen van de mensen zou men ook in deze muziek uit moeten kunnen drukken. Mijn lied daarbij zou ten hoogste stellen: dit is het leven, dit is het zijnde, dit is de Kracht, die is geuit in alle dingen.

Verder zouden wij waarschijnlijk nog een leer nodig hebben. Deze zou ik ongeveer als volgt willen inrichten: Eén van de aanwezigen willekeurig gekozen, spreekt bv. 5 minuten. Als hij zolang gesproken heeft, neemt een volgende het thema over. Het geheel zou een soort opvangen van elkander zijn, maar ook een uitspreken van gedachten t.a.v. elkander in moeten houden, een soort communale predicatie zou de lering en de rite gelijk zijn, een leren, waarin eenieder zichzelf geeft aan de gemeenschap en daardoor ook de mogelijkheid tot een synthese, waarin de gemeenschap niet alleen in staat is een leer te beseffen, maar vooral ook de geloofsgemeenschap leert beseffen, waarin zij bestaat, met alle facetten daarin vertegenwoordigd.

Misschien zal het ooit nog zover komen, misschien ook niet. Maar een ding is zeker: wanneer de kerken leeg blijven, wanneer de mensen er slechts traag komen en Gods aanwezigheid in de kerken niet meer waarlijk gevoeld wordt, dan ligt het aan de specialisatie, het zoeken naar een perfectie in vorm, welke de grootste fout is die gemaakt kan worden in dit verband. Degenen, die binnen het christendom op deze dingen tegen zijn, zou ik willen herinneren aan een bekende spreuk: "Waar drie of meer van u in mijn naam vergaderd zijn, daar ben ik in hun midden". Maar dan moet men ook werkelijk alleen bijeen zijn in Naam van Jezus en niet in naam van bv. de missie, onze politieke vorming, de bevordering van onze cultuur enz. Niet in naam van een be-

paalde groep ook, of om misbruiken uit te roeien. Want daarmee heeft Jezus niets te maken. "In mijn naam" betekent hier ook: in mijn geest, in het wezen, dat ik hen. En verder niets. Wat betekent, dat drie mannen in een trein, of ergens in een kroeg of desnoods in een nog slechtere gelegenheid, die voor een ogenblik oprecht en zonder bijbedoelingen aan Jezus zouden denken, er beter aan toe zouden zijn dan een gehele kathedraal of grote kerk vol mensen met orgelmuziek, koor, bazuingeschal, predicaties en alle ritens, wanneer men daar aan zichzelf denkt en niet aan Jezus en Zijn weg.

Het lijkt vreemd, maar dat zijn nu eenmaal de feiten van het geestelijke leven. Ik geloof, dat wij het feit moeten erkennen, dat alles wat kerk is, organisatie, regeling, alleen maar een hulpmiddel mag zijn. Een organisatie is een hulpmiddel om een gesteld doel te bereiken en wel voor alle leden van die organisatie. Zodra het andersom wordt gesteld en men eist, dat allen, die deel uitmaken van de organisatie, als eerste doel moeten streven om de organisatie in stand te houden en eerst dan aan het feitelijke doel mogen denken, is het al verkeerd. De organisatie is een hulpmiddel. Zij is ontbeerlijk. Maar hetgeen er bereikt moet worden, is onontbeerlijk. Men heeft helaas in vele gevallen, om de middelen te behouden, de bereiking eenvoudig over boord gegooid. In deze tijd, mijn vrienden, zal dit zich gaan wreken.

Zo u het mij niet kwalijk neemt - en ik zal mijn betoog werkelijk niet veel langer maken,- zou ik aan dit alles nog het volgende toe willen voegen:

De eigenaardige golven van pseudogodsdienstigheid, van grote massabeïnvloedingen en massasuggesties, die de komende tijd zal brengen, brengen de zich op hun waarheid en recht beroemde instanties er toe, te falen, juist omdat zij de organisatie stellen vóór het doel. Men zoekt het middel te behouden, niet het doel te bereiken. Dat zien wij altijd en overal weer in deze dagen. Maar als je een sloot wilt graven om wateroverlast te verminderen, moet je niet aan je schop blijven poetsen, opdat die vooral mooi, scherp en niet bedorven zal zijn. Dan moet je allereerst graven. En als de schop kapot zou gaan, dan doe je het met iets anders, desnoods met je handen. Dan komt de sloot er. Wanneer je God wilt vinden, vrede wilt vinden, dan mag je de werktuigen voor dit alles zo goed onderhouden als je maar kunt. Maar het werk zelf gaat voor. Zou het werk het werktuig vernietigen, dan zal men andere werktuigen en werkwijzen kunnen vinden, maar het werk gaat voor. Zodra een Kerk op die wijze bestaat, een esoterische gemeenschap op deze wijze leeft en werkt, dan heeft zij deze tijd reeds overwonnen. Zolang zij echter eigen belangrijkheid en organisatie voorop stelt, zullen de spanningen van deze tijd haar scheuren en verdelen, zij zal er aan ten ondergaan. Dan zullen de kerken niet alleen leeg zijn, zij zullen zelfs geen kerken meer zijn. Dan zullen de mysteriën niet slechts onbegrepen waarheden worden, maar belachelijke comedies van clowns, die zich zelf ernstig nemen; het gevaar daarvoor is in de komende jaren nog steeds groot. Daarom zeg ik u: welke richting gij ook zoekt, of u nu spiritist bent, mysticus, het zoekt in vrije esoterie, of in kerkelijke beschouwingen, of u uzelf een christen noemt of niet, leer eerst te leven wat gij leert, leer het te vereenvoudigen en volledig te uiten. Wanneer u dit niet doet, kunt u zich beter alle moeite besparen. Noem u dan maar hogepriester of hogepriesteres van Nergenshuizen, want dat is dan een toepasselijke titel.

Zo, dat is mijn betoog voor vandaag. Heeft u commentaar?

Vraag: Vivekananda heeft eens gezegd: "Het is een zegen, in een Kerk geboren te worden, maar een ramp, om er in te sterven." Wij mogen dus de Kerk wel beschouwen als een babybox, waarin het kind veilig op kan groeien tot het groot genoeg is en er overheen kan stappen. Zij heeft dus toch wel haar nut.

Antwoord: Indien de Kerken dit zelf zouden beseffen, ongetwijfeld wel. Maar weet u wat het is: omdat de babybox zichzelf zo belangrijk vindt trekt hij de volwassenen een luier aan, voedt hen met pap en geeft ze strenge straffen, wanneer zij ook maar aan de rand durven komen. De uitspraak die u citeert is op zich heel goed, maar daarbij komt men er snel toe, de aard van de organisatie over het hoofd te zien: de neiging om, door voortdurende vergroting van aantallen, zeggenschap en macht, zoveel mogelijk allen klein te houden, opdat de middelmaat mag regeren. Een typische neiging, die wij overal aan zullen treffen, waar zo iets als dogmatiek bestaat. Want het zijn de middelmatigen, die met het dogma kunnen leven. Zij houden

degenen, die groter zouden kunnen zijn dan zichzelf, klein, of die vermoorden zij als zij de kans krijgen om zo vooral eigen grootheid te handhaven. Zo kun je zeggen: dezelfde Kerk, die als babybox inderdaad heel bruikbaar is, wordt voor de mens een soort strop, een wurgstrik, zodra hij volwassen begint te worden in geestelijk opzicht. Daarom lijkt mij de enige oplossing het wezen van uw babybox zo te wijzigen, dat zij nimmer meer een remming, een strop voor anderen kan zijn. Vergeet verder niet, dat sedert Vivekananda deze uitspraak deed, er heel veel veranderd is, ook aan het kerkelijk front. Want daar is een voortdurende oorlog om de macht gaande, waarover de leek echter meestal niet veel meer te horen krijgt dan: Heute vom Geistlichem Front nichts Neues.

Reactie: Ik kan mij indenken, dat ik naar een kerk ga, zonder daarom aan de kerk gebonden te zijn. Ik ga er heen om een speech te horen en op te pikken, wat mij past, niet om in een babybox te worden gezet.

Antwoord: Zolang u dit doet, bent u ongetwijfeld ook geestelijk een verstandig mens. Maar kerkelijk gezien bent u gelijktijdig niet geheel aanvaardbaar meer. Want vanuit kerkelijk standpunt moet u niet komen om iets op te pikken wat u past, maar om u te laten doordrenken met de waarheid die u gegeven wordt. Zonder selectie. Laat ons ook dit zo eenvoudig mogelijk stellen: vaak behoedt een kerk, waarden, die zij zelf niet goed begrijpt en waaraan alleen degenen, die buiten die kerk eerst de werkelijke waarden hebben leren beseffen, in wezen iets aan zullen hebben. Wat een kerk brengt, is zelden waardeloos, wat zij helaas vaak wel is, gezien vanuit de geest natuurlijk

Vraag: U hebt het er over, dat de kerken leeg blijven. Maar dat is eigenlijk niet belangrijk, want wat heb je aan een volle kerk, wanneer daarin geen werkelijk gelovigen zijn. Laat de kerk rustig leeg zijn tot de mensen gaan geloven. Volgens mij had u beter kunnen spreken over: "Waarom geloven de mensen niet." Want daar gaat het in wezen om.

Antwoord: Daar kan ik tegenover stellen: alle mensen geloven, maar de meesten zijn bang, soms zelfs voor zichzelf, om toe te geven, wat zij geloven. Het is juist de organisatorische vorm van het geloof en wat daarmee verband houdt, wat de mensen langzaam maar zeker zowel van het geloof van de Kerk als van hun eigen geloof afdrijft. Daarom is de vraag volgens mij juister en vollediger geformuleerd door te stellen: "Waarom blijven de kerken leeg", waarbij de dubbele betekenis van dit leeg niet mag worden vergeten; niet alleen leeg van mensen, maar ook ledig van God, de Geest of hoe u het wilt zeggen.

Daar er geen verdere opmerkingen meer zijn, dank ik u voor uw geduld en aandacht en wens u niet alleen een goedenavond toe, maar ook het vinden van een eigen geloof, waardoor u de waarden van alle Kerken zult kunnen erkennen, zonder tot hun slachtoffer te worden.

Tot ziens.

ESOTERIE

Goedenavond, vrienden.

Wij zitten eigenlijk wat in de knoop. Er komt zo dadelijk een verbinding met een andere spreker, die niet tot onze groep behoort, maar er schijnen enige moeilijkheden te zijn, waardoor een persoonlijk doorgeven van de boodschap minder waarschijnlijk is. In dat geval zal ik de boodschap overnemen en aan u doorgeven.

Voordien wil ik eens verschillende dingen bespreken, wat dichterbij, een tikje esoterisch, een soort cocktail. Ik wil dan beginnen met een paar eenvoudige regels:

"Wanneer de dageraad gaat breken en het Licht ook mij weer toe gaat spreken, zie ik tot mijn grote spijt de sterren, die ik zo bemin, langzaam, stil verbleken."

Dit is wat ouder, de opzet is dan ook wat conventioneel. De gedachte, die er in ligt, lijkt mij echter kentekenend voor ons bestaan, zover dit op het ogenblik aan uw wereld gekoppeld is. Er

is op het ogenblik een vernieuwing aan de gang. Of wij dit nu willen erkennen of niet, het is nu eenmaal zo. Zoals deze dichter zegt: wanneer de dag gaat komen, is het eigenlijk nog geen dag, maar de sterren verbleken reeds. Wanneer je de dag nog niet kent, vraag je je wel eens af, of al die kostbare dingen aan de hemel, waarop je je hebt georiënteerd, die de richting van je leven hebben bepaald, nu maar zonder meer moeten verdwijnen. Zoiets als de mensen, die het heengaan van Churchill in deze dagen betreuren, omdat daarmee een tijdperk voorbij schijnt te zijn gegaan. Maar wanneer het eenmaal zijn tijd is om te gaan, is al het verdere niet meer dan natuurlijk. Er zullen nog meer dingen op deze wereld gaan verdwijnen, die men achteraf betreuren zal. Niet alleen mensen, die men groot noemde, maar ook instellingen, gewoonten enz. Het gaat plotseling weg of verdwijnt langzaam, het verbleekt. Omdat je van die dingen hebt gehouden, omdat je er respect, eerbied voor hebt, is het vaak moeilijk om dit te aanvaarden. Ik kan van een andere dichter de bekende regels als vervolg citeren:

"Wanneer de dromen zijn vergaan en het vuur van de jeugd is geblust, wanneer ideaal gestorven is en de drang in slaap is gesust, wat is mij het leven nog waard?"

Een mooie vraag. Je vraagt je af: Wat gaat er nu komen? Alles wat de moeite waard was, is voorbijgegaan en er blijft maar weinig over. Maar een verdere toelichting vinden wij bij een goeroe, die het wat anders bekeek en zei:

"Pas als veranderlijkheid is vergaan en alle leven verbleekt lijkt, kun je het grotere Licht verstaan, dat van eeuwigheden spreekt."

Zo bezien is het leven misschien toch nog niet zo gek, al is het een soort loterij. Je koopt een lot. Vóór de trekking is het nog steeds zijn prijs waard, je kijkt er vaak naar en verwacht er veel van. Maar dan komt het ogenblik van de trekking en rijst de vraag: Wat zal dit zo dadelijk waard zijn? Niets of de 100.000? Wanneer je in deze dagen leeft met je oude instelling, je oude gebruiken en denkwijzen, sta je precies voor dezelfde vraag: Is alles, wat ik in mij kweekte, alles, wat ik mij eigen gemaakt heb, morgen nog iets waard? Of niet? Toch zijn de condities gunstiger dan zelfs bij de staatsloterij. Iedereen, die een lot heeft, kan de hoofdprijs hebben, desnoods ieder, die ooit een lot nam. Want men bepaalt zelf de waarde van het lot. Wanneer men maar de waarde van het verleden voor het heden op de juiste wijze heeft bepaald, betaalt ook uw lot uit.

Wanneer ik in het leven de robijnen pluk van de jeugd, wanneer ik mij verlustig in de vreugd van het bestaan, wanneer ik alles wil beleven, kennen, ondergaan en in de volheid mij gewennen om steeds mijzelf te zijn, doet mij het afscheid soms nog pijn. Maar ben ik mijzelf gebleven, ik zal mijzelf herleven, en weer mij zelve zijn. Het is een proces van verandering, maar dat betekent nog lang niet, dat het nu ook voor alles, wat was, een werkelijk einde is. Je bent altijd geneigd de zaken af te schrijven: het is afgelopen. Einde. Maar zelfs de dood, die de mensen zien als de finale, is uiteindelijk alleen maar een ogenblik vanuit het gekende wegvallen en opnieuw opgroeien.

Wanneer ik de tijd bezie, zoals u deze op het ogenblik beleeft met al haar geestelijke moeilijkheden en problemen, doet het mij vaak denken aan een toneel, waar bij een changement - bijna à vue - een ogenblik het licht uitslaat en het stuk haast ononderbroken verder gaat in een nieuw decor, maar met dezelfde personen. Wij moeten dan eenvoudig weten, hoe in het nieuwe decor onze rol verder te spelen. Maar voor de rest, de rol blijft gelijk en wij blijven ons zelf. Pas wanneer het gehele stuk ten einde is, gaan wij naar huis en zullen misschien, als een acteur tijdens het afschminken, zeggen: "zo, deze avond was 't weer goed". Ik meen, dat al wat wij aan geestelijk gehalte bereiken, omdat het innerlijk bestaat, zoiets is als de rolkennis van de acteur. Het is een weten, waardoor je iets meer bent dan alleen jezelf en juist daardoor ongeacht alle veranderingen van decor, waardevol voor al het zijnde. Maar als je je rol, je kennis, esoterie, je wetenschappelijk denken zelfs, alleen gaat binden aan één bepaalde achtergrond, dan zul je bij elk changement met lege handen staan.

Ik moet gaan besluiten. Daarvoor nam ik een heel oud en bekend citaat, waar volgens mij onnoemlijk veel in ligt:

"De onvergankelijkheid, die in mij leeft, kan slechts sterven, als ik haar ontken. Doch zo ik erken, wat in mij voortbestaat, zo ik erken mijn plaats, mijn zijn en wezen, zo zal ik, wat er ook geschiedt en waar ik ook zal leven, mij zelve zijn." Ik zal mijzelf zijn in elke wereld, alle tijd, in alle licht en sferen. Ik zal niet gaan en wederkeren, maar eeuwig voortbestaan. Zo ik mijzelve ben, zo ben ik alle tijd.

Dit lijkt mij het juiste besluit van dit wat geïmproviseerde intermezzo. Wat nu volgt, zal ik u doorgeven - daar persoonlijk contact niet mogelijk blijkt - vanuit een grotere Meester, die deze mededelingen aan verschillende plaatsen op uw wereld, op het ogenblik doorgeeft. Ik zal, al spreek ik reeds tot u, ook de begroeting weergeven en neem, zover het mijzelf betreft, meteen afscheid: zodra de boodschap is uitgesproken, geef ik waarschijnlijk zonder meer vrij.

De boodschap die mij nu wordt doorgegeven luidt als volgt:

Gegroet, vrienden.

Daar, waar het duister het sterkste samentrekt, verzamelen zich ook de krachten van het Licht in grootste macht.

De tijd van openbaring is nabij. Zie, het zwaard, van het duister is getrokken en het zwaard van het Licht daalt neer om het te ontmoeten.

Al datgene wat gij hebt geleerd, wat gij hebt beseft in uzelf, dat wat uw eigendom is, zal in deze strijd beschermd worden door Michaels kracht.

Doch weest bereid de boden te horen, die ik u zal zenden. Want vele boden zullen uitgaan over deze wereld, opdat de mensheid te juister ure zal weten, waarheen haar schreden te wenden.

In de schijn van onzekerheid, die de wereld doet gelijken op een slangenkuil ... zullen wij aan eenieder, die ook maar enig Licht bezit, de zekerheid geven, waardoor hij gerust zijns weegs kan gaan.

Vrees niets. Wees zonder angst en welgemoed. Ook in het gebeuren van komende dagen. Want niets, waarlijk niets kan er geschieden, dat het Licht doodt of verdrijft.

Geen kracht kan er bestaan, die de waarheden in de mensheid, welke eeuwig zijn, te niet doet. Zo: wees vreugdig en sterk op uw wegen...

De Krachten der Broederschap, die samen zijn gekomen, worden verrijkt met de krachten van een hogere sfeer of hiërarchie - beide vertalingen zijn mogelijk -.

De veelheid van Licht, die daardoor geopenbaard wordt, zal vele dingen onbegrijpelijk maken. Maakt u geen zorgen over datgene, wat gij niet begrijpen kunt. Werk met datgene, wat binnen uw begrip valt en tracht daarmee het beste te bereiken. Dit is uw weg van zekerheid, dit brengt u veilig door de beproevingen en zou u zelfs doen overwinnen in ontmoetingen met de ... slang.

De krachten van het verleden, die in deze dagen herrezen zijn, zullen niet hun oude gewaad dragen. Zij zullen, door de tijd en het bewustzijn van de mensen, anders schijnen dan zij zijn. Dit anders zijn betekent niet, dat hun waarde een andere is, doch impliceert slechts, dat hun verschijningsvorm van de vroegere waarde sterk verschilt. De kracht, die uit het oude is voortgekomen, is de kracht, die ook het nieuwere bezielt. De waarden, die onvergankelijk zijn, blijven onberoerd in uw wereld.

Datgene wat gij erkend hebt als uw taak, mag schijnbaar onbelangrijk zijn. Toch zeg ik u, dat het beter is bewust te dienen in het kleine, dat als taak is erkend, dan in de verwarringen van deze dagen op de paden te gaan, die naar grote hoogten schijnen te voeren, maar eindigen in een afgrond van onbegrip.

Weest verheugd, zo gij in eenvoud uw wegen moogt gaan. Laat u niet misleiden door de vele stemmen, die bij de mensen op zullen klinken. Vele misleidingen dreigen u, wanneer gij u laat medeslepen door de gedachten van de massa. Keer terug tot uw eigen denken, steeds weer, behoudt uw eigen inzicht en eigen rede, wat ook geschiedt.

Vrees geen medemens, vrees geen dood of ondergang, vrees geen lijden. Zo zult gij het beste bereiken, dat in deze dagen voor een mens mogelijk is: het deel hebben aan het werk der Grote Broederschap en de ... heerschappijen - ja - ... het deelhebben ook aan een verandering, die onvermijdelijk is geworden.

Dit alles mag u wat apocrief in de oren klinken, het berust echter op de waarheid en bevat de feiten dezer tijd.

Meer dan ooit is het in deze dagen belangrijk dat men blijmoedig blijft. Laat geen mistroostigheid, geen haat, geen angst uw zien en denken vertroebelen, want daardoor en daardoor alleen kunt gij in gevaar komen te verkeren.

De schijn van deze wereld is in strijd met uw verlangens en misschien met uw behoeften. Maak u daarover geen zorgen: het gaat voorbij. De Broederschap wil in de gehele wereld kenbaar gemaakt hebben, - vóór de feitelijke gebeurtenissen -, de zekerheid, die gegeven wordt aan de mens in het Licht.

Gij kunt en wilt deze zekerheid bezitten? Zo is zij de uwe. Niet nadrukkelijk genoeg kan er op gewezen worden, dat angst, vrees en leed in deze dagen te vaak ontstaan uit het denken van de mens, niet uit de feitelijke waarden, die rond hem zijn. Laat de mens daarom in zich sterk, vreugdig en positief denken en handelen.

Zoek uw voornemens te vervullen, maar vervul ze niet tot nadeel of schade van anderen.

Gij zult in deze dagen door positief denken en handelen veel kunnen bereiken dat schijnbaar onmogelijk of althans niet verwacht was.

De tekenen van het Licht zullen zich aankondigen, voor de volgende maan - 28 dagen - ten einde is. Gij zult daarvan misschien ook vernemen langs andere wegen dan de geestelijke, want deze tekens zullen op delen van de wereld zichtbaar zijn. Dit zijn de tekenen aan de hemel, waarvan u gesproken is. Wees niet verward, wanneer zij optreden, doch maak dit verschijnsel eens te meer tot een bron van innerlijke zekerheid en vreugde, want niets van hetgeen dat geschiedt is ten kwade bedoeld, is gericht op duister en vernietiging. Al wat gegeven en getoond wordt, is gericht op de opbouw van de mensheid. Wie dit erkent en als zodanig aanvaardt, zal deel hebben aan de Kracht, aan de vreugde en aan de ontwikkeling.

Dit is het einde van de boodschap, waaraan de spreker dan nog toevoegt:
Wees verzekerd van de voortdurende gemeenschap tussen Licht en de strevende menselijke geest, welke een zegen zal zijn door alle dagen, een Licht bij alle schijn van duisternis en een richtsnoer daar, waar gij vreest te verdolen.

Hiermede is de door mij ontvangen boodschap beëindigd. Ter verduidelijking nog het volgende: de formuleringen zijn grotendeels gebaseerd op of genomen uit de Egyptische mystieke inwijdingsspaden. Als zodanig kunnen deze termen dus wel het best verklaard worden als een inwijdingsspad, dat de gehele wereld op dit ogenblik gaat. Ik dank u voor uw aandacht.

Goedenavond.

Uitgesproken op vrijdag 29 januari 1965

"Leven zonder besef is sterven op afbetaling. Sterven met besef is leven zonder einde."
(Henri)